

KİMİ İSPOLKOMA ASACEKLAR

Dünnü hem Gagauziya tersinü döndü: korkakları geroy yaptılar, yalancılar istoriyayı yazêrlar, farmazonnar başa geldilər, dilsizlär dili ilerlederlär, dinsizlär klisä düzerlär...

Kırım ayın (dekabri) 10-da Gagauziyada genä ters bir iş oldu: İNSAN HAKLARI KORUMA Günündä Gagauziyanın başkanı teklif etti Gagauziyada geroy yapmaa onnarı kim XX-ci üzyılın 90-cı yıllarında GAGAUZLARIN HAKLARINI ezdi. O teklif etti Gagauziya İpolkomun duvarına asmaa ozamankı Moldovanın deputatlarının laablarını.

Düşünün: bölä iş teklif eder o adam, ani zakonnara görä läüzim Gagauziyada insan haklarını korusun. İsteerim Canabisinin aklısına getirmää, ani açan o Turkestan asker okrugundaydı gagauz halkı bire-bir kalktı da 1990-cı yılın Harman ayın 19-da Gagauz Respublikasını kurdu, kabledip kendi devlet simvollarını Gagauz Milli Gimnasını, Bayraa hem Gerbı.

Açan ozamankı Moldova öndercileri, deputatlaran barabar, gagauzların üstünä buldozerlarlan 30 bin volontör hem 2 bin polişt yolladılar, bizim külerimizi hem evlerimizi yakmaa deyni, Siz neredäydiniz bey-efendi? Aklınıza getiriyim: Siz, o büünkü yalancı istoriklerinizlän, sıçan deliklerindä saklanardınız!

İsteerim Canabinizin aklısına taa bir iş getirmää: tutêrsınız mı aklımızda, açan ozamankı voenkomat askerinä Mihail FORMUZALa teklif edildiydi Gagauziyanın "Bucak" batalyonun bir koluna komandir olmaa, siz ne cuvap verdiyiniz: "Bän separatist formirovaniyalarında pay almêêrim!"

Siz bilersiniz mi, ani onnar kimin laablarını siz İspolkomda asmaa istersiniz, 1994-cü yılda bizi aldatılardı da avtonomiyamız için "Gagauziya (Gagauz Yeri) özel hak statusu için" Zakondan oldu kadar bizim haklarımızı sildilər? Bilersiniz!

Siz bilersiniz mi, ani onnar taa sora da bütün kuvetlerini kullandılar hem kimileri, büün da kuvetlerini kullanêrlar Gagauz avtonomiyasını yok etmää? Bilersiniz!

Siz bilersiniz mi, ani onnar Moldova Konstitüyasını bizä karşı diıştirdilər hem enidän diıştirmää kalkêrlar? Bilersiniz!

Hepsini bilersiniz hem nestä gibi annêrsınız. Biz da bileriz, ani siz, bir diktator gibi, biriciini seslämeersiniz hem işitmeersiniz. Taa doorusu işitmää da istämersiniz! Kendi yolunuzda hepsi işleri çinnersiniz. Ama ne diktatorlaran olêr bilersiniz mi? Zaman onnarı istoriyanın fişkılına atêr.

Todur ZANET,

Gagauziya Milli Gimnanın avtoru.

GAGAUZİYAMIZ İÇİN SUVAYIP ENNERİMİZİ ÇALIŞALIM

Gagauziya için oyuncak hem uşaklık vakıdı bitti. Kırım ayın (dekabri) 23-dä, "Gagauziya (Gagauz Yeri) özel hak statusu için" Zakonun kabledilmesinin 18 yaşını tamamlayıp, o büyük insanın ömürünä girer.

18 yaş bir insan için diil aaz vakıt. Bir devlet için sa halizdän bir kıpım (herliim o devletin biinnêrlän yıla perspekrivası varsa!).

Bu 18 yıl gözümüzün önündä geçti, onuştan herkezimiz var nicä kendisinä görä kantarlasın onnarı. Biz sayêriz, ani Gagauziyanın 99% insanına deyni o yıllar zor geçti: ekonomika düşkünnüü,

işsizlik, başka memleketlerdä bir parça ekmek aaramak, aylelerin parçalanması.

Devletlik uurundan da kayıplarımız büyük. Komunistlär partiyası Moldovanın Konstitüyasından baamsızlık hakkımızı kaldırdı, büünkü gündä Gagauziyayı rayon statusuna indirdilər. Başka haklarımız da eziler.

Bütün bu haksızlıklara karşı koy-

maa deyni Gagauziyamız läüzim kaavi, birleşmiş hem gelecää inançlı olsun. Nicä ileri dooru o örüyecek sadä bizdän biter. Onuştan hadiyin, suvayıp ennerimizi, ona yardımcı olalım, onun için çalışalım. Brakmayalım onu yabancı ellär kullansın, yabancı politika suların selleri alsın. Kendimiz ona saabi çıkarsak, saygı gösterêrsak – aalem da ona saygı gösterecek.

Yaşasın Gagauziyamız! Yaşasın bizim halkımız! Yaşasın gagauzluk!

REFERENDUM OLACEK MI, OLMAYACEK MI?

Gagauziya hem Moldova basın organları Kasım ayın 30-da açıkladılar heberi, ani Gagauziya Halk Topluşu Kasım ayın 30-da kabletmiş Karar, ani 2013-cü yılın Küçük (fevral) ayın 3-dä Gagauziyada "Rusiya-Belarusiya-Kazakistan tamojnä Birlinä Moldova Respublikasının girmesi için" referendum yapmaa.

Kırım ayın (dekabri) 1-dä GHT preslujbası bildirdi, ani Komunistlär partiyasının deputatlarından "GHT toplan-

tısında Rusiya-Belarusiya-Kazakistan tamojnä Birlinä Moldova Respublikasının girmesi için erindeki konsultativ referendumu yapmaa deyni teklif yapıldı. Bu teklifin incelemesindän sora alındı karar onu GHTnin komisiyalarına araştırmak için yollamaa.

Gagauziyada 2013-cü yılın Küçük (fevral) ayın 3-dä hiçbir türlü referendumun yapılması için karar alınmadı. Bundan kaarä, zakon proekti birinci okumakta da incelenmedi".

Not. Bu olaydan sora Gagauziya Başkanı açıklama yaptı, ani bu referendumun olması için GHT läüzim mutlaka karar alsın.

Mihai GHİMPU AVTONOMİYAMIZI RAYON SAYÊR

Gagauziyada referendumu yapmaa deyni teklifi Liberal Partiyasının başı Mihai GHİMPU bölä sözlêrlän karşıladı: "Onnarda yok bölä bir hak. Heliim herbir rayon karar alırsa girmää mi o yada bu Birläü, bu gösterecek, ani bizdä burada devlet yok. Onnar kendi sorumluklarını aştılar. Bän sayêrim, ani bunu läüzim pek derindän incelemää".

Georgiy LEYÇU REFERENDUM İÇİN

GHT deputatı Georgiy LEYÇU referendumu için bölä açıklama yaptı: "Biz pek islää annêertz, ani devletin parlamenti için şindiki êtapta bu işin juridika sonucu yok. Ama umudumuz var, ani son-sonunda, bu verecek bir pozitiv hızlanmak bu problemanın çözümlerine, hem son-sonunda o uyêr hepsi insannarın, yada taa çoyu insannarın beklemelerinä".

REFERENDUM, MOZAKLAR, SIÇANNAR HEM KEHLELÄR

Herkerü, açan Gagauziya başkanı Mihail FORMUZAL yapêr açıklama Kişineva karşı, aklıma geler eski bir anekdot: "Taa islää taa geç olsun, ani hiç olmayacak!"- dedi çingenü da koydu başını demir yolun üstünä, bakarak nicä uzaklanêr ondan trenin kuyruu.

Şindi da genä ölä oldu. Kasım ayın 30-dan beeri Moldovanın hem Gagauziyanın tele-radio kanalları hem gazetaları çannarı düüdülär, ani Mihai GHİMPU karşı çıkêr Gagauziyada "Rusiya-Belarusiya-Kazakistan tamojnä Birlinä Moldova Respublikasının girmesi için" referendumun yapılmasına hem kendi açıklamalarında Gagauziyayı "herbir rayon" statusuna indirdi.

Artık politikacıların çoyu da bu uurda kendini açıklamalarını yaptılar hem açıklamalarını unuttular.

Da te, geçmedi 5 gün da, nicä Gagauziya başkanı uyandı, bakındı saaya-sola, gördü ani Kişinevdan ona parmaanı sallamêrlar hem ani propaganda treni gider artık, çünkü ortaya eni önemli haberlär çıktı (Evrokomiya başı Joze Manuel BARROZUnun hem Polyşa prezidentunun Bronislav KAMAROVSKİyin Moldovaya gelme-

si, V.FİLATın Turkmenistana gitmesi, kıyemetin yaklaşması) da o da (ama diil açıktan e!) İpolkomun toplantısında Mihai GHİMPU hakkında açıklama yaptı: «Когда я слышу очередной перл господина Гимпу касательно Гагаузии, у меня создается впечатление, что при упоминании Гагаузии его головной мозг отключается и начинает работать только спинной мозг... Надеюсь, депутаты НСГ, сказав «А», не спрячут головы в песок, испугавшись мышиного писка господина Гимпу».

Mihail FORMUZALın bu açıklaması için Mihai GHİMPU da bölä dedi: «Для меня Формузала – как вошь в лесу, и я не собираюсь прокомментировать его слова».

Herliim hepsi bu açıklamalar (mozaklar, sıçannar hem kehlelär) politikasaydı, Allaa belasını versin ölä politikanın.

“ENİ GAGAUZIYA” HEM DEMPARTIYA BİRLEŞTİLİR

Kasımın 24-dä Komrat kultura Evindä “Eni Gagauziya” cümne birliin III-cü Kongresi oldu.

Kongrestä pay aldılar Marian LUPU, Moldova Parlamentının başı (*Moldova Demokrat partiyasınınn predsedateli*), Dimitriy PULVERE, Moldova Konstitutiya sudun azası, Dimitriy KONSTANTİNOV, Gagauziya Halk Topluğun başı, GHT deputatları hem kimi gagauz küülerin primarları.

Kongres Gagauziyanın hem Moldovanın gimnalarınınn çalınmasınan başladı. Kongrestä alındı karar, ani “Eni Gagauziya” cümne birlii Moldova Demokrat partiyasınınn (MDP) birleşeer. Bundan kaarä cümne birliin eni Programası hem Kongresin rezolütüyası kabledildi.

Not. “Eni Gagauziya” cümne birlii kuruldu 2010-cu yılın Küçük ayın (fevral) 6-da. Başkanı – Nikolay DUDOG-LU. Büünkü gündä 14522 azası var.

GHT BAŞI Dimitriy KONSTANTİNOV 60 YAŞINDA!

Kırım ayın (dekabri) 5-dä Gagauziya Halk Topluğun Başı Dimitriy Georgiyeviç KONSTANTİNOV 60 yaşını tamamıladı.

Kutlêeriz Canabisini bu yıldönümünän. Saalık hem uzun ömür sizä. GHT Başında çalışmalarınız en faydalı olsunnar Gagauziya hem Moldova için, Gagauziya insannarı için.

Saalık Allaa versin, Dimitriy Georgiyeviç!

Not. Dimitriy KONSTANTİNOV duudu 1952-ci yılın Kırım ayın (dekabri) 5-dä Komrat kasabasında. Üürendi Karmanov çiftçilik tehnikumunda hem Kievdaki selhoz akademiya. Zoolinjener. İşadamı. Komratın işadamlarının Birliinin predsedateli. 1995-1999 yıllarında GHT deputatıydı.

Kasım ayın 5-dän Dimitriy Georgiyeviç KONSTANTİNOV, “Eni Gagauziya” cümne kuruluşun kandidatu olarak, Gagauziya Halk Topluğun Başı ayırıldı.

“KONGAZ” KİYADIN KONGAZDA PREZENTATİYASI

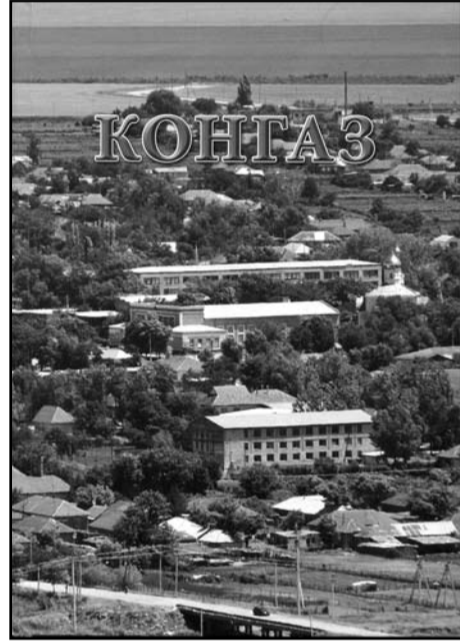
Kasım ayın 27-dä Kongazın kultura Evindä oldu prezentaşıya kiyada “KONGAZ”. Kiyadın avtorları Födör FRANGU, Demyan KARASENİ, Petru FURTUNÊ, Anjela FURTUNÊ. Kiyat lüüzümdü çıkqın taa ilkyazın 2011-ci yılda (küüyün kurbanının 200-cü yıldönümünä), ama kiyadın baş avtoru Födör Gavriloviç FRANGU ansızdan raametli oldu.

Prezentaşıyaya katıldılar kiyadın avtorları, onu tipara hazırlayannar, kongazlılar, sponsorlar, Gagauziya öndercilerinnän küülerin primarları hem şkola direktorları (*o günü maasu Kongazda primarların hem direktorların toplantısı yapıldı*), Kişinevdan musaafirlär.

Prezentaşıyayı götürdülär Kongazın eski primarı Födör MİNKU hem Zinaida NEYKOVÇEN. Prezentaşıya başladı hem kapandı Kongaz küüyün Gimnasının (avtorlar Todur ZANET, İlya FİLEV).

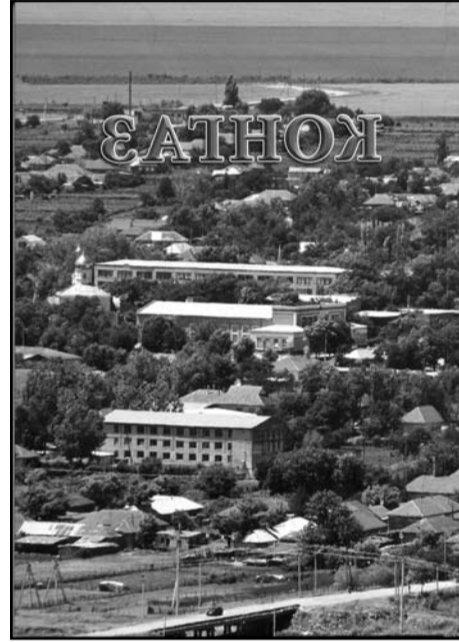
İlkin söz aldı Ekaterina Harlampieva FRANGU, raametli Födör Gavriloviç FRANGU'nun karısı. Canabisi ayırca şükür etti bu kiyadın soavtoruna, Kongazın eski primarına hem büünkü GHT başı yardımcısına Demyan Nikolayeviç KARASENİya kiyadın hazırlamasında yardımınarı için.

Sora söz verildi kiyadın redaktörüne Petr ÇEBOTARÄ (*kiyatta taa iki redaktor var Mariya ORGAN hem*

Olga BRİJATNÜK). Canabisi okudu kiyadın avtoru Petru FURTUNÊ'nin prezentaşıyaya yazısını, çünkü avtorun kendisinin kolayı olmadı bu prezentaşıyaya katılmaa.

Bundan sora söz verildi Mariya

ORGANA, Gagauziya başkanına Mihail FORMUZALA (*iki kerä ştenaya çıkıp lafetti*), Kongazın primarına Konstantin TELPİZÄ, Kongaz küüyün üüredicilerine, başkalarına.

Prezentaşıyanın sonunda söz genä

aldı Ekaterina Harlampieva FRANGU. Yaşları gözlerindä, Canabisi şükür etti onnara kim zalda bulunêr, ani zaametlerini saymadılar da geldilär bu prezentaşıyaya, hepsinä laf alannara o gözäl laflar için, ani sölendi bu gün kiyat için hem avtorlar için. O şükür etti hepsi sponsorlara, yardımınarı için hem urguladı, ani bu kiyadın çıkması için çalışmalarını baaşladı kendi kocasına, Födör Gavriloviç FRANGUya, angınsınan 34 yıl yaşadı hem angısına pek büyük saygısı hem sevgisi vardı.

Prezentaşıyanın sonunda verildi gramotalar hepsinä kim “KONGAZ” kiyadın çıkmasına elini koydu.

Not 1. Yazık, ani bölä gözäl kiyadın kapaanda Kongaz küüyün resimi tersinä koyulmuş.

Not 2. Prezentaşıyanın başında prezentaşıyayı götürän Zinaida NEYKOVÇEN açıkladı, ani zalda bulunêr kongazlı Todur ZANET, angısı bu kiyadın hazırlanmasına kendi omuzunu koydu, da onada söz verilecek. Ama sora, perdelär ardında nelär sa oldu da Todur ZANETä söz verilmedi (*bezbelli kimi sa raatsız etmemäü deyni*).

“KONGAZ” KİYADIN PREZENTATİYASINDA SÖLEYÄNMEDİK SÖZ

“KONGAZ” kiyadı hazırlanması için ilkin üürendim Kongazın ozamanlık primarından Demyan Nikolayeviç KARASENİdän. Canabisi söledi, ani düşünmüş bölä bir kiyat hazırlamaa da yardım için danışmış yazıcıya hem istorika Petru FURTUNÊya.

Demyan Nikolayeviç teklif etti bana kimi erlerdä Canabisinä yardımcı olmaa. Bän verdim birkaç nasaat hem söledim, ani mutlaka lüüzüm olsun bölüm aalık hem deportaşıyalar için hem da o kongazlılar için, ani rus-yaponiya cengindä pay almışlar. Söledim Canabisinä, ani Kongaz muzeyi daaldıktan sora, Beşalma muzeyinä taşındı bir taş neredä yazılı o kongazlıların adı, ani rus-yaponiya cengindä raametli olmuşlar. Verdim bu taşın patredini (*patret kiyadın 301 sayfasında bulunêr – nişan T.Z.*). Söledim, ani ilktän o taş bulunarmış klisedä. Açan romunnar gelmiş o taş saklamışar (*suvamışlar mı, bir ikonaylan mı saklamışlar tutmêrim aklımda bobam ne deydi*). Sora, açan genä ruslar gelmişär

taşı, üzä çıkarıp, Kongaz muzeyinä vermişlär.

Taa sora üürendim, ani “KONGAZ” kiyadın hazırlaması için bütün ükü üstünä raametli Födör Gavriloviç FRANGU almış. Födör Gavriloviçlän kiyadın hazırlanmasınan ilgili birkaç kerä buluştum. Canabisinnän çok işleri lafettik. Hiç unutmuyacam, Födör Gavriloviç bir uşak gibi sevinärdi herbir eni material için, herbir patret için, herbir dokument için, ani onun elinä geçärdi. Pek cana yakın laflarlan annadardı o insannar için kim ona yardım edärdi (FRANGUlar, KARASENİlär, GROZDEVlar, JEJUlar, HARÇUlar, TULBALar, DRAGNİLär hem taa pek çok insannar için), o kongazlılar için, ani becermişlär tenä-tenä korumaa küüyümüzün istoriyasını, insannarımızın yaşamasını, sancısını hem acısını.

Bu buluşmalarda bän hep deyardım Födör Gavriloviçä: “Fedi, bak, büük ük üstünä aldın. Hepsi faktları kantarla. Kiyada yalan sızmasın. Herliim bir faktta

şüpän var sa taa isläü onu kiyada koyma. İnsan önündä suratın pak olacek.” Doorusunu söliim, o bu laflara sesirgenärdi, zerä kendisi da pek dooru hem pak bir insandı. Yalancılıktan hiç azetmärdi. Pek ölçülü hem kantarlı bir adamdı.

Bir günü Födör Gavriloviçlän buluştuk. O dedi: “Tezdä kiyadı başarêrim. Sana telefon açacam – buluşalım. Ama yalvarêrim: bireri alatlama. Ayır bana bir-iki gün tarayalım kiyadı”. Geçti bir parça vakit da Födör Gavriloviç telefon açtı. Annaştık angı günü buluşacez hem dedi, ani maşinasız geliim. Buluştuk onda evdä. Födör Gavriloviç gösteri eni materialları (*Gavril JEJUnun hem popaz Matfey GOYAnın el yazılarını, 1806-1812 için dokumetları*), gösterdi o patretleri, ani gireceklär kiyada. Üülendän avşamadan, altı saat-tan zeedä kiyadın yazılarını inceledik, yannışlık kaçırılmasın deyni.

Doorusunu söliyl – yorulduk. Birkaç kerä çay içtik. Födör Gavriloviç şarap ta teklif etti. Ama iş çoktu, salt

çaya birkaç damna konyak damnadardık. İş başaramadık. Annaştık, ani ertesi günü genä buluşacez.

Sabaalen birkaç kerä telefon açtım, üüreniyim bişey diişilmedi mi. Bir kerä Födör Gavriloviç cevap etti, ama onun cevabımı annayamadım. Genä telefon açtım da Ekaterina Harlampieva söledi, ani Födör Gavriloviçtä insult.

O ölä da doorulamadı bu hastalıktan. Födör FRANGU'nun ölüsünä 19.03.2011 yılında bän bölä bir peet yazdım:

Fedi FRANGU'nun ÖLÜSÜNÄ
Gençkana çiçekleri testäylän alardık...
Testedä çiçeklär tek olsun
hep bakardık...

Sergennerdä, mum erinä,
kiyat biz tutardık...

Saalklan ömür kenarsızmış sanardık...
Şindi sa hepsi oldu tersinä:
Mumnan fesslän baalı testedä...
Çiçeklär da taa sık hep çift alınêr –
Sarılêr çatılar – aramız siireler...
Siireler aramız, siireler...

Todur ZANET

TÜRKİYE-MOLDOVA İLİŞKİLERİNDE POZİTİF ADIMLAR HEM GAGAUZLAR

Moldova Premyer-ministrusunun FİLATın Türkiye Vizitinin Önemli

Türkiyelân Moldova arasında diplomatya ilişkilerin 20-ci yıldönümünde Moldova Premyer-ministrusunun Vladimir FİLATın Türkiye'ye yaptığı vizitini önemli olmasını tanıyalım lââzım. Bu vizitin önemli gelecek yıllarda taa da çok duyulacak. Çünkü birincisi, iki devlet ta ortak bir geçmiş saabidir. İkincisi, iki devlet ta Karadeniz içersindâ ortak coğrafyayı paylaşır. Üçüncüsü, Moldova üzyıllık aradan sora ekonomika hem soşial meydanda enidân İstanbulun çekim etkisinâ gir-

Ön hem Kimnik arayışını sürdürân Moldova

Sovetlâr Birlii içersindâ bulunan onbeş Sovet respublikasından biri olan Moldova, baamsızlığını 27 avgusta 1991 yılında kazandı. 29 iyül 1994 yılında kabledilân Moldova Konstitütyasında önetim biçimi "demokratya respublikası" olarak açıklanmış hem devletin "dayma tarafsızlık" statusu olduu belirtilmiştir.

Moldova, 20 yıl öncâ hiç beklemedi bir zamanda baamsızlığını kazanmış olmasından kaarâ ön hem kimnik arayışlarını sona getirmemiş bir devlettir. Bir yandan, Romaniyalan bütünneşmä savaşlarını sürdürmektedir. Öbür yandan, Evrupa Birliinnân flirtta hep bulunêr. Bunun yanında Ru-

Türkiye-Moldova arasında vizalar kalktı

FİLATın Türkiye viziti sırasında ikili ilişkiler hem gelecek dönemde atılacak adımlar elâ alınmış hem 7 anlaşma imzalanmıştır. 2012 yılı sonuna kadar serbest alış-veriş anlaşmasının da imzalanması beklenilmektedir. Çiftçilik üzerine anlaşmanın da 2013 yılın sonunda imzalanması beklenilmektedir.

Türkiye-Moldova ekonomik ilişkileri

Moldovada (2011) 230 türk firması bulunmaktadır. Bunnarın 64 tanesi Gagauz Yerindâ. Moldovadaki türk kapitalı 300 milyon dolardır. Türk işadamları burada 5 bin 500 kişiye iş vermektedir.

Türkiyeyen Moldova arasındaki alış-veriş aarlıklı çiftçilik hem tekstil sektörü. İndüstriya hem izmet sektörü gelecekte olan alanlardır. Moldovada toprak paaları ucuz hem

Moldovada Karadenizli türk halkı: Gagauzlar

Sovetlâr Birliinin daalması sonrası Moldova ön hem kimnik arayışlarını sona erleştirememiş bir devlettir. Moldovanın bir parçası olan Gagauzlar da Moldovanın ön ve kimnik arayışı sorunlarından etkilenmektedir. Ayrıca, Moldovanın önneämeyân fikaaralık, işsizlik, gelecân belirsizlii, politikanın hem bürokratinin koruptiyası, kurulmuş baaşılık mehanizması, Rominiyalılaşan Moldovada artan çounnuk baskısı sorunlarından etkilenen Gagauzlar kimniklerini korumakta zorlanmaktadır. Bu üzerâ Karadenizin hem Karadeniz muzikasının bütün cannını içi alan bir Türk halkı olan Gagauzlar Moldovada hem sayı hem da kultura olarak erimää etmektedir. Gagauz Yerindâ kalannar da ar-

miştir. Dördüncüsü, Moldova, Türkiye sınırları dışında yaşayan türk kökenni halklar arasında İstanbul türkçesinâ en yakın türkçeyi kullanan halk olan Gagauzların memleketidir. Bu üzerâ, iki devlet arasında yakın senselelik ilişkileri bulunmaktadır. Beşincisi hem en önemlisi iki devlet arasında iki komşu devletin olmanın ötäasında ortak jüridika yapısının düzülmesi başlanmıştır. FİLATın viziti sırasında imzalanan anlaşmalar bu yapıyı taa da kaavileştirecek.

siya Federatıyası hem BDT (Birleşik Devletlâr Topluluu) coğrafyasının güçlü baalarını sürdürmektedir.

4,5 milyon insanı hem 33 bin 843 km² topra saabi olan Moldova, Evrupanın en fikaara devletidir. Evrupanın en zengin devletin Lihtenşteynnan en fikaara devleti Moldova arasında satın alma kolaylıından 45 katına ara bulunmaktadır. Evrupada satın alma gücünâ görâ yapılan araştırmada sa Türkiye, Evrupanın birçok büyük ekonomikas kaavi olan devletleri geeridâ brakarak, altıncı sırada er almaktadır. Listenin sonunda sa Kosova hem Moldova bulunmaktadır.

dir. Şindiyadan imzalanmış bulunan anlaşmalarla birlikte stratejik ortaklık anlaşması için ortak bir yapı ortaya çıkmıştır. İmzalanan anlaşmalar içindâ en önemlisi karşılıklı vizaların kaldırılması anlaşmanın imzalanmasıdır. Söz gelişi anlaşmanın 1 yanvar 2013-tâ örürlâ girmesi beklenilmektedir.

çiftçilâ elverişli olması, devletin EB (Evropa Birlii) hem BDT pazarlarından faydalanabilmesi Türk yatırımcılarına çekici alandır. Ayrıca Moldova, Türkiyedeki serbest alış-veriş bölgelerine benzâr indüstriya parkları açmayı keezâ almıştır. Buralarda yapılan malları vergi hem tamojnâ avantajınnan hem BDT hem de EB devletlerine satılabilmek istemektedir.

tık yaşamak istememektedir. İşsizlik hem geleceeni belirsizlii sebepinnân küülerde genç kalmamıştır. Sadece ihtiarlar kalmıştır. Gagauz kulturenâni hem istoriyasını bilân kuşak yaşlanmıştır. Ayrıca, individualizmayı yok edân globalizmadan Gagauzlar da etkilenmektedir. Bu üzerâ, Moldova dışında bilâ Gagauzların dayanışması kalmamıştır.

Sovetlâr Birliinin daalması sonrası artan globalizma Moldovayı bölgenin işçi eksport edân devleti durumuna getirmiştir. Bu durumdan Gagauzlar Moldovadan taa çok etkilenmektedir. Gagauzlar Evropa Birliinâ (EB), Bulgaristana, Rusiya Federatıyasına, Ukrainaya hem Türkiye'ye çalışma hem erleşmä neetinnân göç etmek zorunda kalmaktadırlar.

Romniyanın Gagauz Politikası

Moldovada Gagauzlar geneldâ Gagauz türkçesi hem rusça bilmektedir. Moldovanca bilân aazdır. Moldovada baamsızlık ilk yıllarında ofițial dilâ "moldovanca" denilirdi. Son birkaç yıldır ofițial dilin adı "romınca" olmuştur. "Moldova halkı, romın dili" sölenir. Örnâ, Gagauz Yerinin başkasabası Komrata da okul dili hep rusça. Ancak, birkaç yıl sora okul dili romınca yapılabilir. Bu politika, Romın kökenni olmayannarın Moldovaya baallınlı aazaltmaya başlamıştır.

Bulgaristanın Gagauz Politikası

Bulgaristan, gagauzları bulgar milletinin bir parçası olarak kabul etmektedir. Bu sbeplân, Moldovada bulunan gagauzlara hem bulgarlara önelik sistemli bir politikası bulunmaktadır. Bulgaristanın Kişinev Büükelçilii ayda bir kerâ Gagauz Yerinin başkasabasına Komrata bir diplomatını yollêêr. Bulgaristan, gagauzlara bulgar kökenni olduklarını kabul etmeleri kesin kertiklân bin Euro

Rusya Federatıyasının Gagauz Politikası

Moldovanın EBlân bütünneşmä savaşmasından raatsız olan Moskvanın da Transdnestr rusları hem gagauz politikası bulunmaktadır. Moldovanın baamsızlığının ilk yıllarında çok kolayca Rusiya Federatıyasının vatandaşlığını alabilen gagauzlar günümüzde Rusiya vatandaşlığını taa zor almaya başlamıştır.

Rusiya Federatıyası, Moldovaya vatandaşlarına 90 gün viza vermektedir. Günümüzde 5 yıl Rusiya Federatıyasında işleyen gagauzlar Rusiya vatandaşlığı alabilmektedir. Rusi-

Türkiyenin Gagauz Politikası

Türkiyenin gagauzlara önelik politikası Gagauz Yerinin kalkınmasına yardım vermek hem kimniklerini korumalarına yardımcı olmak olarak özetlenebilir. Ancak, bu da eterincâ etkili yapılmamaktadır.

2011 yılı içersindâ çounnuu gagauz olmak üzere yaklaşık 85 bin Moldova vatandaşı Türkiye'ye gelmiştir. Türkiye, gagauzlar da içindâ olmak üzerâ, Moldova vatandaşlarına 30 Dolar karşılığında 1 aylık (30 gün) viza vermektedir (Rusiya 90 gün vermektedir). Moldova vatandaşları 30 gündân zeedâ kalıp çıkış yaparlarsa aeroportta gün başına ceza ödemektâ hem belli bir zaman Türkiye'ye giriş yapmama cezası verilmektedir. Ayrıca, uzun vakit Türkiyedâ çalışan gagauzlar Türk vatandaşı olmak için başvurdukları zaman Moldova kimniini brakmaya zorlanmaktadır. Türkiyede evlenincâ bilâ evleri dayma poliğiya tarafından kontrol edilmektedir. Gagauzlu karılar prostituıyaylan kabaatlılanêrlar. İstanbulda bulunan Gagauz Dostluk-Kültura hem Dayanışma Dernâ sorunların çözümündâ etkili olamamaktadır.

Moldova Premyer-ministrusu Vladimir FİLATın yaptığı Türkiye viziti sırasında imzalanan iki devlet arasında vizaların karşılıklı olarak kaldırılmasına ilişkin anlaşma 1 yanvar 2013

Moldovayı zorla koparılmış parçası olarak görân Rominiya sa Moldovalılara hem Gagauzlara parasız Rominiya pasportu daatıyordu. Son yıllarda Rominiya pasportu için düşük bir para alma başlanmıştır. Ayrıca Romın dilini bilmää kesin kertik getirilmiştir. Artık Gagauzlar Rominiya pasportunu ayırma etmemektedir. Büük çounnuu (80%) Bulgaristan hem pek aazı Rusiya Federatıyası pasportu almayı etmektedir.

karşılında Bulgaristan vatandaşlığı hem pasportu vermektedir. Bulgaristanın sistemli hem daymalı gagauz politikası sonucunda Moldova vatandaşı gagauzların 80% Bulgaristan vatandaşlığı olmuştur. Bulgaristan, Moldovada sadece gagauz hem bulgar kökennilerâ vatandaşlık vermektedir. Bulgaristan pasportunu alan gagauzlar da kolayca EBya çalışmaa gitmektedir.

yada ev satın alan gagauzlar avtomatik olarak oturma izini almaktadır. Ayrıca, Rus senseleleri olan yada rus vatandaşınnan evlenen gagauzlar 3 yıl içindâ Rusiya vatandaşlığını alabilmektedir.

Rusya Federatıyası, insan sayısı sorunu içindeki rus küülerinâ yada kasabalara erleşmeyi kabul edân gagauzlara hemen oturma izini hem Moldova-Rusya bileti verilmektedir. Ayrıca, ev eşyaları da Moldovadan parasız taşınmaktadır. Ancak, Rusiya vatandaşlığı alan gagauzlar Rusiyada büük kasabalarına göç etmeyi ayırêrlar.

yılında uygulanmaya başlayacaktır. Ancak, bu olumlu olmasına bakarak eterli bir adım diildir. İki devlet arasında hep okadar viza alma zorluğu yoktur. Sorun, devlettâ kalma zamanın 30 günün sınırlı olmasıdır. Bu durum diişmedii zamanda vizaların kalkmasının önemi yoktur.

Sonuç olarak, Gagauz Türkleri gibi küçük ama onurlu halkların da kimniklerini korumaya lââzım vardır. Küçük halkları eriderek yada yok sayarak ne mutlu bir Karadeniz, ne Evrupa, ne da dünnâ yaratabiliriz.

Hasan KANBOLAT,

ORSAM (Ortodou Stratejik

Araştırmalar Merkezi) Başkanı.

Not. Yazı gagauzçaya yaklaştırıldı hem ufak kısatmalarla tiparlanêr.

PATRETTÄ: Türkiye Prezidenti Abdullah GÜL hem Moldova premyer-ministrusu Vlad FİLAT.

“Mihail ÇAKIR” TEATRUSU 15 YILINI TAMAMNADI

Kırım ayın 3-dä Çadırda “Mihail ÇAKIR” adına Gagauz Milli Teatrusu kendi kurulmasından 15-ci yıldönümünü kutladı. Teatru zamanında kurulduydı nicä Kaul kasabasının “B.P.Hajdeu” teatrusunun filiali. Sora o kendi başına oldu.

Yıldönümündä teatru 15 yıllık repertuar spektaklilerin çoyundan parçalar gösterdi. Kendi yaratmak yolunda teatru Gagauziya hem Moldova siiredicilerinden kaarä spektaklilerini gösterdi çeşitli festivallerde Türkiyede hem Rusiyada. Teatrunun hem aktörların (A. RADULOV, L. ORMANCI, İ. HACI, M. KONSTANTİNOV, N. LAZAREVA, E. DANACI, M. GAGAUZ, İ. POPOV, D. STEFOGLU, N. İVANÇUK, E. JELEZOGLU hem taa başka-

sı) zaametleri diplomalarla, gramotalarla hem kuboklarla tanındı.

Onbeş yılın içində teatru 18 spektakli koydu. Çoyu onnarın rus dilindəydi. Ama repertuarında vardı çok gagauzça da spektakli: “Aaçlık kurbannarı” hem “Büülü maaza” (dramaturg Todur ZANET), “Oglan hem Länka” (dramaturg Dionis TANASOGLU), “Boyacı” (dramaturg Tuncer CÜCENOĞLU, Türkiye), “İki potmarcık” (dramaturg İon POPESKU, Moldova) hem başka-

“Mihail ÇAKIR” adına Gagauz Milli teatrusu kendi yıldönümünä çardı musafirleri Gagauziyadan, Kişinevdan, Kauldan, Taraklıdan. Teatruyu kutlamaa geldilər Moldova Kultura ministrusunun yardımcısı İon ÇEBANU, Kaul kasabasının “B.P.Hajdeu” teatrusunun eski direktoru Viktor İGNAT, rejiser Valeriy MOGUTENKO hem başkaları.

Teatrunun kolektivina yıldönümü kutlamasında çık gözäl hem tatlı kutlama lafları sölendi. Biz da o kutlamalara katılêrız: uzun ömür “Mihail ÇAKIR” adına Gagauz Milli teatrusuna, sabur hem saalık orada çalışannara!

Not. “Mihail ÇAKIR” adına teatrunun taa kurulma günündän beeri üstündä hep kara bulutlar kaydı: ba para yok, ba aktör etişmeer, ba transport yok, ba teatruyu yok etmää karar alınêr. Ama Allaa teatruyu korudu. Allaa versin ileri da korusun, zerü... nicä bildirdi teatrunun öndercisi Mihail KONSTANTİNOV eni 2013-cü yıldan beeri teatrunun gelecää belli diil, zerü... “teatrunun para kökleri kesiler dä teatru genä yol üstündä kalêr”.

SÖZ STANDARTLAR İÇİN GİTTİ

Kırım ayın (dekabri) 13-dä Gagauziyaya bir vizit yaptılar Türkiye Standartlar İnstitutun (TSE) başkanı Halusi ŞENTÜRK hem TSE dış ilişkiler departamentin başı Cevdet ÖZMEN. Vizit zamanında Canabisilerin yanında bulundu Moldovada Türkiyenin konsulu Özlem HERSAN.

TSE delegatıyası Komratta Gagauziya İspolkomun hem Halk Topluşun öndercilerinnän buluştu.

GHT da buluşmada pay aldılar GHT başı Dimitriy KONSANTİNOV, onun yardımcıları Demyan KARASENİ hem Aleksandr TARNAVSKIY, deputat Sergey ÇİMPOEŞ hem Çadır regional standart hem metrologiya Merkezin direktoru Sergey MİHALÇUK.

Gagauziya İspolkomunda buluşmada pay aldılar Gagauziya başkanı Mihail FORMUZAL, onun yardımcısı Nikolay STOYANOV, Gagauziyanın ekonomika, alış-veriş hem dış ilişkiler Upravleniyanın başı Vitaliy KÜRÇÜ.

Buluşmalarda TSE başkanı Halusi ŞENTÜRK urguladı, ani delegatıyanın Gagauziyaya vizitin uuru – Çadır regional standart hem metrologiya Merkezin temelindä Türkiye Standartlar İnstitutun (TSE) temsilciliini kurmaa. Bundan kaarä Gagauziyanın standart hem metrologiya uurunda ustaları kursa göreceklêr hem literatuera kabledeceklêr.

GHT başı Dimitriy KONSANTİNOV buluşmada şükür etti paalı musafirlerä o yardımna için, ani TSE Gagauziyaya yapêr hem angılarına görä hem Çadır regional standart hem metrologiya Merkezi, gözlemci aza olarak, kabledildi TSE kanadı altında olan halklararası standartlar uurunda kuruluşa.

ŞAN ALEYASINDA TAA BİR BYUST

Kırım ayın 10-da, dünneyn insan hakları günündä, Gagauziyanın başkasabasında Komrat “Şan Aleyası”nda Kazahstan prezidentin Nursultan NAZARBAEVİN byustu açıldı.

Byustun açılışında pay aldılar Kazahstan dışişleri ministrunun yardımcısı Amangeldi JEMABAEV, Ukraynada hem Moldovada Kazahstan büyükelçisi Zautbek TURİSBEKOV, Moldovada Kazahstanın şanı konsulu Roman STANKOV, Gagauziya İpolkomunun birkaç azası hem Komrat primarin yardımcısı Födör GAYDARCI.

Kim karar almış Nursultan NAZARBAEVİN byustunu Gagauziyanın “Şan Aleyası”nda kurmaa hem kimin parasınnan bu byust kuruldu büünkü gündenä ölä da belli olmadı.

Byustun açılış konuşmasında Gagauziya başkanı, kendi sözlerindä dolaşıp, bu konuda ölä açıklama yaptı: «...и мы приняли решение. Наш народ это решение принял. Это наше решение установить бюст президента Казахстана Нурсултана Назарбаева на «Аллее Славы».

Not. Açan “Şan Aleyası”nın kurulması için karar alındıydı orada kesin yazılıydı, ani “bu Aleyada byust koyulacak sadä Gagauziyanın insanlarına hem dünnäda şanı olan gagauzlara”.

MUZEYDÄ A.KOPÇAYI ANMAK SERGİSİ

Kırım ayın 7-dän beeri Komrat muzeyindä açıldı Gagauziyanın anılmış resimcisinin raametli Andrey Födoroviç KOPÇANIN (08.12.1935 - 02.12.2011) yaratmak sergisi.

Sergi resimcinin 77-ci yıldönümünä hem raametli olmasının bir yılına başlandı.

Serginin açılışında pek çok islää laf Andrey Födoroviç KOPÇA için hem onun yaratmaları için söledilər Canabisinin eşi Raisa Valentinovna, Komrat muzeyin direktoru Vladislav MARİNOV, gagauz resimcileri, kultura insanları hem resimcinin dostları.

Not. Andrey Födoroviç KOPÇA, resimci (kilimcilik hem gobelen ustası), SSRB resimcilär Birliin azası (1980), Gagauziya resimcilär Birliin azası (1993). “Gagauziyanın kıymetli kultura zaametçisi” (1996). Komrat Gerbinin soavtoru (2005).

“Minislavna Open 2012” GAGAUZIYA GÖZELLERİ

Ceviz ayın (sentäbri) son günnerindä Ukraynanın Hortiça adasında oldu uşaklar için “Minislavna Open 2012” adlı gözellêr hem talantlar konkursu. Konkurstä çeşitli devletlerdän (Ukrayna, Rusiya, Belarusiya, Moldova h.b.) 15 uşak pay aldı.

“Minislavna Open 2012” konkursun 3 gran-prisini Gagauziyadan kızçazlar kazandılar:

«Королева бала» konkursunda gran-pri 8 yaşındaki Êlvina NİKOLAEVAda (Komrat);

«Нация» konkursunda gran-pri 9 yaşındaki Kristina KİHAYALda (Çadır);

«Талант» konkursunda gran-pri Diana DİMÇAda (Komrat).

Bu uşaklar için taa derindän sölemää lââzım. Êlvina NİKOLAEVA hem Kristina KİHAYAL Gagauziyanın uşaklar için “Gagauziyanın 2012 yıldızları hem modelleri” adlı gözellêr hem talant-

lar konkursunda birinci erleri aldılar. Diana DİMÇA da “Gagauziya 2011 Mini-miss” hem “Moldova 2012 fotomodeli” oldu. Diana DİMÇA “Dünnä 2012 mini-miss” konkursunda “Mini-fotomodel” gran-prisini kazandı.

Bu uşaklar gelän yılda “Dünnä 2013 mini-miss” konkursunda (Rusyanın Sankt-Peterburg kasabasında geçecek) pay almaa teklif kabletilêr.

Not. Gagauziyanın gözelleri “Minislavna Open 2012” konkursuna hazırladı hem götürdü Antonio FERRAN (Anton VASİLÇUK), Moldovadaki bir TOP agenstvonun saabisi.

PATRETTÄ: Antonio FERRAN (Anton VASİLÇUK) hem Gagauziya gözelleri Êlvina NİKOLAEVA, Diana DİMÇA, Kristina KİHAYAL.

“ANA SÖZÜ” Gagauz dilindä gazeta

Çıkêr 14.08.1988 beeri

Kurucu “ANA SÖZÜ” S.R.L.
Sertifikat No. 1003600086420

Todur ZANET
Baş redaktor

İndeksi - PM – 21358

Gazeta “Universul” basım evindä basılêr
Tiraj – 3000 ekz. Sımarlamak No: 7653.

YAZIŞMA ADRESİMİZ:
RM – 2028, Moldova, Kişineu,
c/p Nr. 1025. Tel/fax: 28-18-04

e-mail: todur.zanet@gmail.com
zanet@anasozu.com